

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. д.н. **Веселин Костов Янчев**, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, професионално направление: 2.2. **История и археология**; Научна специалност **История на България** (Нова българска история),
върху научните трудове за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност доцент, по професионално направление: 2.2. **История и археология, История на България** за нуждите на **Нов български университет**, ФБО, департамент „История“, обявен в Държавен вестник бр. 69/16.08.2024 г., с кандидат гл. ас. д-р **Алека Александрова Стрезова**

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет

Кандидатът за заемане на академичната длъжност доцент – гл. ас. д-р **Алека Стрезова** е възпитаничка на Историческия факултет на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“, продължила своята професионална реализация в Института за исторически изследвания на БАН и Нов български университет. Стъпвайки върху отличната си езикова подготовка и второто си висше образование „Международни отношения“, тя фокусира своите научни интереси основно върху външната политика и дипломатията на Княжество и Царство България, но и върху редица теми от периода на Българското Възраждане, новата българска и европейска история. От 2023 г. е доцент в Института за исторически изследвания на БАН.

Алека Стрезова участва в конкурса с две монографии, четири студии и осем статии. Представената научна продукция не само отговаря, но значително надхвърля минималните изисквания към научната и преподавателската дейност за област на висшето образование хуманитарни науки, професионално направление: 2.2. История и археология, определени от ЗРАСРБ и от Наредбата за развитието на академичния състав на НБУ и Приложение 2. Минимални национални изисквания и изисквания на НБУ, на които трябва да отговарят кандидатите за придобиване на научна степен и за заемане на академичните длъжности „главен асистент“, „доцент“ и „професор“.

Така например по групата от показатели Г (публикувана монография, която не е представена като основен хабилитационен труд; статии, студии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация и в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в

редактирани колективни томове) тя има 330 точки от изискуеми 200 точки. По групата показатели Д (цитирания) точките са 105 от изискуеми 50, а по показатели Е (ръководство или участие в национални и международни научни или образователни проекти) – 115 при изискуеми 0 точки. Трябва да се отбележи, че част от нейните публикации са на чужди езици, което я прави разпознаваема, четена и цитирана не само в България.

II. Изследователска (творческа) дейност и резултати

Като основен хабилитационен труд д-р Стрезова представя монографията „Българската дипломация. Институции и представители. 1879 – 1918“. София: Авангард прима, 2017, 240 с. ISBN 978-619-160-862-1. С монографията тя допълва и надгражда своя дисертационен труд на тема „Българските дипломати. 1879 – 1912 г.“ Изследването запълва един съществен дефицит в институционалната памет на обществото ни, описвайки значителен период от изграждането и функционирането на Министерството на външните работи и изповеданията. На основата на автентичен архивен материал, с вещината на добър изследовател е реконструирана организационната и структурна еволюция на дипломатическото ведомство, нормативната му база и финансиране. Представено е и изграждането на дипломатическата мрежа и нейното постепенно разширяване и са посочени заслугите на държавните глави, на министри и служители за модернизиранието на ведомството. Текстът е уплътнен и онагледен с множество таблици, схеми и снимки. Като втора част на изследването са представени биографиите на 76 външни министри и дипломати, значителна част от които слабо познати или дори непознати за широката публика. Със завидна упоритост е издирен и привлечен огромен и разнообразен по произход материал, което прави възможно описанието не само на професионалната кариера, но и на произхода, образованието, общественото присъствие на въпросните дипломати.

Съдбата на българската дипломация и на нейните представители са предмет на студии и статии, публикувани от д-р Ал. Стрезова през следващите години. Те разширяват хронологическия обхват на темата, внасят нови и допълнителни щрихи към портретите на българските дипломати, разкриват позициите на чужди дипломатически представители. Проучено е и е представено създаването и развитието на българските търговски агентства в Османската империя.

Междувременно Стрезова издирва и публикува документи за революционните прояви на българите през 60-те и 70-те години на XIX в. и за В. Левски, съхранявани в Истанбулския османски архив, участва в подготовката и издаването на няколко

документални и енциклопедични сборника. Тя има основна заслуга за възкресяването на такива забележителни личности от новата българска история, като П. Матеев и Н. Стоянов, чрез издаването на техните мемоари и дневници.

Публикуваната през 2022 г. нова монография на д-р Стрезова „Последен по рода си. Д-р Георги Вълкович (1833-1892)“. Велико Търново: Фабер, 480 с. ISBN 978-619-00-1475-1, демонстрира професионалната зрялост и солидните научни способности на авторката. Те логично се вписват и са следствие от стремежа ѝ методично да обрисова личностите, вградени в темелите на модерната българска държавност. Поставената в увода цел – да представи житейската и професионална биография на д-р Г. Вълкович, е изпълнена по един забележителен начин, носещ не само познание, но и естетическо удоволствие. Това е направено чрез преодоляване на множество трудности, произтичащи от субекта на нейното изследване – космополитна личност, рожда на две епохи, изстреляла се до висшия професионален и административен ешелон на Османската империя, на Източна Румелия и на Княжество България. Постигнатият резултат би бил невъзможен без скрупулъзното отношение към документалното наследство, огромно и разпиляно, оставено от или за д-р Вълкович, без детайлното познаване на родната и чужда историография, докоснала се до името му и използвана по един изключително коректен начин. Работата впечатлява и с точното пресъздаване на атмосферата и условията, в които се ражда, възпитава, обучава и се реализира като лекар, политик и дипломат героят на повествованието. Хармоничното и балансирано представяне на множеството обстоятелства, фактори, явления, личности, свързани с д-р Вълкович, дава възможност на авторката да опише неговия многолик и разнопосочен образ убедително и в пълнота. Това пък ѝ позволява да проникне и разкрие нови и непознати страници от миналото на българската общност в Османската империя, от политическия и обществен живот на Източна Румелия и на Княжество България, да детайлизира и прецизира иначе познати проблеми на следосвобожденската ни история и външна политика. Паралелно с проследяването на обществено-политическата дейност на своя герой, Ал. Стрезова съумява да изгради и неговия жив образ, разкривайки интимните страни на характера му и семейните му отношения.

Както бе споменато, А. Стрезова е ръководител на един и участник в два международни и три национални научни проекта. Само през периода 2017 – 2024 г. тя участва с доклади в пет национални и четири международни научни конференции.

III. Учебна и преподавателска дейност

От 2023 г. д-р Алека Стрезова е хоноруван преподавател в Нов български университет, като води лекционни курсове, посветени на проблеми от дипломатическата история на България, балканските страни и Европа, геополитиката и гражданските знания и умения.

Цялостната научена и преподавателска дейност на д-р Алека Стрезова свидетелства за нейната богата общоисторическа подготовка и компетентност, за прецизно и аналитично отношение към документите и фактите от миналото, за задълбоченост и аргументираност на направените изводи и оценки и способност да ги представя пред аудитория.

Като отчитам всичко гореказано, убедено ще гласувам д-р Стрезова да бъде избрана на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.2. История и археология, История на България за нуждите на Нов български университет, ФБО, департамент „История“.

София, 26 ноември 2024 г.

проф. д.н. Веселин Янчев